

İSLAM İKTİSADINDA SELEM
Fıkhi ve İktisadi Yönleriyle

Editörler

Salih Ülev
Mervan Selçuk

Yazarlar

Arif Ersoy
Süleyman Kaya
Salih Ülev
Mervan Selçuk
Ayhan Yatmaz
İsmail Bektaş
Hakan Aslan
Muhammet Emin Durmuş
Mücahit Özdemir

iktisat yayınları

İktisat Yayınları – 109
İslam Hukuku – 4

Salih Ülev, Mervan Selçuk, *İslam İktisadında Selem: Fikhi ve İktisadi Yönleriyle*

Yayına Hazırlayanlar: Merve Soylu
Musahhih: Enes Süslü

Tasarım: Seyfullah Bayram

Baskı: Sarıyıldız Ofset – Sertifika No.: 23593
İvedik Ağaç İşleri San. Sit.
1354. Cad. 1358. Sok. No.: 31 Ostim / Ankara
1. Baskı: İstanbul, 2022
ISBN: 978-625-8157-08-6

© İktisat Yayınları, 2022

Bütün yayım hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İktisat Yayınları

Aziz Mahmut Hüdayi Mh., Türbekapı Sk. No:13, 34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: +90 (216) 532 63 70
www.iktisatyayinlari.com

İktisat Yayınları Nobel Akademik Yayıncılık ve
İslam İktisadi Araştırma Merkezinin ortak markasıdır.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Salih Ülev, Mervan Selçuk,
İslam İktisadında Selem: Fikhi ve İktisadi Yönleriyle
1. Baskı, xvi + 208 s., 13.5 x 21 cm
Kaynakça ve izin var.

ISBN: 978-625-8157-08-6 | E-ISBN: 978-625-8157-09-3
1. Selem, 2. Tarım, 3. İslam Hukuku

İSLAM İKTİSADINDA SELEM

Fıkhî ve İktisadî Yönleriyle

Editörler

Salih Ülev

Mervan Selçuk

Yazarlar

Arif Ersoy

Süleyman Kaya

Salih Ülev

Mervan Selçuk

Ayhan Yatmaz

İsmail Bektaş

Hakan Aslan

Muhammet Emin Durmuş

Mücahit Özdemir

iktisat
yayınları

İslam Hukuku Dizisi

Bu dizide, İslam hukukunun iktisat ile kesişen boyutlarını inceleyen eserlere yer verilmektedir. İslam hukukunun geniş araştırma alanlarına giren konular, kavramlar, isimler, ekoller, kuramlar ile ilgili detaylı incelemeler ve karşılaştırmalı çalışmalara yer verilmektedir.

Dizide Yayınlanan Diğer Kitaplar

Yusuf Erdem Gezgin, *Altın Mübadele İşlemleri*

Abdurrahman Yıldırım, *İslam Hukuku Açısından Alacağın Zekâtı*

İbrahim Özpolat, *Mütekavvim Mal: Klasik ve Modern Yaklaşımlar*

Arif Ersoy

1948 yılında Çorum'da doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset ve İdare Bölümü'nden 1973 yılında mezun oldu. Aynı zamanda Konya Yüksek İslam Enstitüsü'nü de bitirdi. İngiltere'nin Leeds Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisadi Kalkınma dalında master derecesini 1976'da yaptı. Ege Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Doktora Derecesini 1979 yılında tamamladı. 1982 yılında kurulan Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü'ne Yardımcı Doçent olarak 1982'de tayin edildi. Aynı Fakülte'de 1986'da İktisat Doçenti ve 1992 yılında da iktisat profesörü oldu. 1990 yılında Çin Halk Cumhuriyeti başkenti Pekin'deki Renmin Üniversitesi'nde dokuz ay misafir öğretim üyesi olarak bulundu. 2 Mart 2012- Aralık 2014 tarihinde Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, İktisat Bölümü Başkanlığı yaptı. 24 Eylül 2015 tarihinde İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümünde iktisat Profesörü olarak göreve başladı. Aynı fakülte'de İktisat Bölümü Başkanlığı ve Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü görevlerini yürüttü. Prof. Dr. Arif Ersoy, 1 Eylül 2020 tarihinde hakkın rahmetine kavuşmuştur.

Süleyman Kaya

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden (1998) mezun oldu. İslam Hukukunda İcabın Bağlayıcılığı başlıklı teziyle yüksek lisans (2000) ve XVIII. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Nazari ve Tatbiki Olarak Karz İşlemleri başlıklı teziyle M. Ü. İslam Hukuku Anabilim Dalında doktora yaptı (2007). Aynı üniversitenin İktisat Tarihi Anabilim Dalında ikinci yüksek lisansını XVIII. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Kredi isimli teziyle tamamladı (2003). Ekim 2015'te doçent, Şubat 2021'de profesör oldu. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde üç yıl (2009-2012), Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 7 yıl (2012-2019) görev yaptıktan sonra İstanbul Üniversitesinde göreve başladı.

Salih Ülev

Salih ÜLEV, 2011 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Bölümünden, 2020 yılında ise Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İlahiyat (İLİTAM) bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını, 2016 yılında Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı anabilim dalında "Borsa İstanbul Katılım Endeksinin Piyasa Faiz Oranları ile İlişkisi ve Performansının Analizi" başlıklı teziyle tamamladı. 2021 yılında aynı anabilim dalında "İslami Mikrofinans Programlarının Etkinliği: İksar Karz-ı Hasen Örneği" başlıklı tez çalışmasıyla doktoraasını tamamladı. 2014-2021 yılları Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezinde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2021 yılından itibaren Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, İslam İktisadi ve finans bölümünde Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmaktadır.

Mervan Selçuk

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme bölümünden 2014 yılında mezun olmuştur. Yüksek lisans ve doktora eğitimini Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Bölümü'nde tamamlamıştır. 2015 yılında Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamış, 2022 yılında ise İslam İktisadı ve Finans bölümüne doktor öğretim üyesi olarak atanmıştır. 2018-2019 yılları arasında Kuveyt Devleti bursuyla Kuveyt Üniversitesi'nde Arapça eğitimi almıştır. Nitelikli uluslararası endekslerde taranan dergilerde yayınları bulunmaktadır.

Ayhan Yatbaz

Gazi Üniversitesi'nde 2009 yılında Muhasebe ve Finansman Öğretmenliği alanında lisansını, 2013 yılında Finansman alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. Doktora eğitimini ise 2019 yılında Marmara Üniversitesi'nde Bankacılık alanında tamamlamıştır. Muhasebe ve finans alanında çalışmaları bulunan yazar 2011 yılında araştırma görevlisi olarak başladığı meslek hayatına halen Manisa Celal Bayar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Finans ve Bankacılık Bölümünde devam etmektedir.

İsmail Bektaş

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 2015'te lisans eğitimini tamamlayan Bektaş, Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Anabilim Dalında "Muhasebe Kayıtları Işığında 18. Yüzyılın İlk Yarısında Üsküdar Para Vakıfları" adlı teziyle 2017 yılında yüksek lisansını tamamladı. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Anabilim Dalında doktora eğitimine başlayan Bektaş, 2015 yılından bu yana Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne (İSEFAM) araştırma görevlisi olarak akademik faaliyetlerine devam etmektedir.

Hakan Aslan

Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Aktüerya bölümünde, yüksek lisansını da yine Marmara Üniversite'nin İşletme bölüm Finansal Piyasalar ve Yatırım Yönetimi programında sukuk konusunda yazdığı tez ile tamamladı. Bu süreçte Marmara Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı ve 2014 yılı sonuna kadar devam etti. Marmara Üniversitesi İngilizce İşletme Muhasebe Finansman Anabilim Dalı'nda doktora başlayan Dr. Aslan, doktora tez çalışmaları için Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi'nde bir yıl ziyaretçi araştırmacı olarak bulundu. Tekâful konusundaki yazdığı tez ile doktor unvanı aldı. 2018 yılında İngiltere Durham Üniversitesi'nde İslami Finans Yaz Okulu'nda eğitime katıldı. 2021 yılı Temmuz ayı itibarıyla Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi Uygulama ve Araştırma Merkezi (İSEFAM) müdürü ve Siyasal Bilgiler Fakültesi İslam İktisadı ve Finans bölümünde öğretim üyesi olarak çalışan Dr. Aslan aynı zamanda bölüm başkanlığı görevini yürütmektedir. Başlıca çalışma alanları İslami Sigortacılık, İslami Finans ve İslami Sermaye Piyasaları'dır.

Muhammed Emin Durmuş

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 2014'te lisans eğitimini tamamlayan Durmuş, Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Anabilim Dalının yüksek lisans programını "Muhasebe Kayıtları Işığında 18. Yüzyılın Son Çeyreğinde Üsküdar Para Vakıfları" başlıklı teziyle 2016 yılında, doktora programını ise "Osmanlı Vakıf Hukukunda Mukâataa" adlı teziyle 2020 yılında tamamladı. Hâlihazırda Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İslam İktisadı ve Finans Bölümü'nde öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarını yürütmektedir.

Mücahit Özdemir

2009 yılında Boğaziçi Üniversitesi İktisat bölümünden mezun oldu. 2010-2014 yılları arasında Albaraka Türk Katılım Bankası, Yatırımcı İlişkileri Müdürlüğü'nde çalıştı. 2013 yılında Marmara Üniversitesi Bankacılık Bölümü yüksek lisans programını tamamladı. Nisan 2016-Eylül 2017 tarihleri arasında İngiltere'de Durham Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Merkezi'nde misafir akademisyen olarak bulundu. Aynı zamanda Durham Üniversitesi Islamic Finance and Management programından master derecesi aldı. Kasım 2018'de Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı bölümünde doktorasını tamamladı. Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde doktor araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Mehmet Genç, Sabri Orman ve Arif Ersoy Anısına

İçindekiler

Önsöz	xii
Selem Akdi ve Fıkhî Mahiyeti	1
<i>M. Emin Durmuş, İsmail Bektaş</i>	
İslami Bankacılıkta Selemin Kullanım Örnekleri	29
<i>Mücahit Özdemir</i>	
Tarımsal Üretimin Finansmanı için Seleme Dayalı Finansman Modeli: Fındık Örneği	51
<i>Salih Ülev, Mervan Selçuk</i>	
Faizsiz Kredileşme Yöntemi Olarak Selem: Üretim ve Tüketim Dengesinin Sağlanmasında Selem Kredisinin Yeri ve Önemi	91
<i>Arif Ersoy</i>	
Tarihte ve Günümüzdeki Selem Uygulamalarının Fıkhî Açısından Değerlendirilmesi	115
<i>Süleyman Kaya</i>	

Selem ve Alt Selem Finansman İşleminin Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına (FFMS) Göre Muhasebeleştirilmesi: Katılım Bankacılığı Örneği	129
<i>Hakan Aslan, Ayhan Yatbaz</i>	
Ek 1. “İslami Bankacılıkta Selemin Kullanım Örnekleri” Bölümüne Katkılar	155
Ek 2. “Tarımsal Üretimin Finansmanı için Seleme Dayalı Finansman Modeli: Fındık Örneği” Bölümüne Katkılar	166
Ek 3. “Faizsiz Kredileşme Yöntemi Olarak Selem: Üretim ve Tüketim Dengesinin Sağlanmasında Selem Kredisinin Yeri ve Önemi” Bölümüne Katkılar	177
Ek 4. “Tarihte ve Günümüzdeki Selem Uygulamalarının Fıkhi Açından Değerlendirilmesi” Bölümüne Katkılar	186
Ek 5. Genel Değerlendirme	190
Dizin	203

Önsöz

Bu kitap 4 Ekim 2017 tarihinde Sakarya Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finansı Uygulama ve Araştırma Merkezi (İSEFAM) tarafından düzenlenen “Tarımsal Üretime Yönelik Faizsiz bir Finansman Yöntemi: Selem ve Türkiye’de Uygulanabilirliği” başlıklı çalıştayda sunulan tebliğlerin yazarlar tarafından geliştirilerek bölümler halinde birleştirilmesiyle oluşmuştur. Söz konusu çalıştayda selem konusu; tarihi, iktisadi, fıkhi ve güncel yönleriyle ele alınmış, İslam iktisadı alanının mümtaz hocaları çalışmaya katkı vermiştir. Rahmeti rahmana kavuşan Mehmet Genç, Sabri Orman ve Arif Ersoy bu hocalarımızdan bazılarıdır. Bu açıdan, kitabın bizim nazarımızda ayrı bir kıymetiharbiyesi bulunmaktadır. Bu çalıştay, üç duayen hocamızın bir arada bulunduğu belki de son ilmi toplantılardan biri olmuştur. Bu toplantının başka bir hususiyeti de hem duayen hocaların hem de o tarihte doktorasına yeni başlamış genç araştırmacıların birlikte programda yer almasıdır. Hocalarımıza Allah’tan rahmet diler, ilim yolunda göstermiş oldukları fedakârlık ve yeni araştırmacılara açtıkları yol için ayrıca şükranlarımızı sunarız.

Kitabın ana omurgası çalıştayda sunulan bildirilerden oluşsa da birkaç yeni bölüm ekleyerek selem konusunu daha bütünlüklü bir biçimde anlatan bir eser hâline getirdiğimizi düşünüyoruz. Örneğin kitabın ilk bölümüne selem'in tanımı ve fıkhıdaki yerini anlatan bir bölüm ekleyerek selem hakkında bilgi sahibi olmayan okuyucuların konuyu daha rahat anlamalarına imkân sağladık. Kitabın son bölümüne ise çalıştayda ele alınmayan selem'in muhasebeleştirilmesi konusunu ekledik. Böylece kitap, günümüzde selem'i bir finansman aracı olarak kullanacak kuruluşların da faydalanabileceği bir çalışma haline geldi.

Kitap altı bölümden oluşuyor. Kitapta ilk olarak, selem'in İslam borçlar hukukundaki yeri izah ediliyor. Selem'in tanımı, selem'in rükünleri ve şartları, selem akdinin meşruiyetine ilişkin deliller yer alıyor. İkinci bölümde, selem'in günümüzde kullanım örnekleri ele alınıyor. Çeşitli ülkelerdeki İslamî bankaların selem uygulamaları incelenerek dünya uygulamaları okuyucuya sunuluyor. Üçüncü bölümde Türkiye'deki finansal ekosistem gözetilerek selem'in çiftçilerin finansman ihtiyacını karşılama potansiyeli tartışılıyor ve gerek katılım bankaları gerek ürün ihtisas borsaları aracılığıyla kullanılacak modeller öneriliyor. Dördüncü bölüm, selem'in iktisadi etkilerine odaklanarak arz ve talep dengesine olan etkisini tartışıyor. Beşinci bölümde, tarihteki ve günümüzdeki selem uygulamalarının fıkhi değerlendirilmesi yapılıyor. Altıncı ve son bölümde ise katılım bankalarının selem'i kullanması durumunda AAOIFI standartlarına göre nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği aktarılıyor. Kitabın EKLER kısmında ise çalıştay metinlerinden oluşan bölümlerle ilgili müzakereler yer alıyor. İlmî bir toplantıdaki karşılıklı tartışmalar, konunun daha iyi anlaşılmasına ve konunun farklı boyutlarının da ortaya çıkmasına vesile olur. Elbette ki konuya katkı verenler Mehmet Genç, Sabri Orman ve Arif Ersoy gibi hocalar olunca ilgili çalışmaların müzakereleri daha da kıymetli hale gelir. Bu

açından, çalıştaydaki sözlü müzakereler çözümlenerek kitabın ek bölümünde okuyucunun istifadesine sunulmuştur.

Kitabın İslam iktisadı ve finansı alanında çok fazla tartışılmayan bir konuyu ele alması açısından literatüre katkı sunacağını düşünüyoruz. Tarımın, İslami finans araçlarıyla finansmanı konusunda yapılacak yeni çalışmalar için de ufuk açıcı olmasını ümit ediyoruz.

Salih Ülev

Mervan Selçuk